

6. Лук'янова О.Ю. Формування математично-формалізованого підходу до рішення завдання впровадження проекту процесно-орієнтованого менеджменту (для підприємств будівництва)/ О.Ю.Лук'янова // Вісник Донецького національного університету. Серія В «Економіка та право». – Донецьк, 2011. – Спецвипуск. – Т.2 – С.320 – 323.
7. ISO 9001:2008 Quality Management Requirements [Електронний ресурс] – Режим доступу: – <http://www.praxiom.com>.
8. Project Management Body of Knowledge (PMBOK 4) [Електронний ресурс] – Режим доступу: – <http://www.slideshare.net>

УДК 338.24

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Малютин О.К., к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Стійкий розвиток національної економічної системи нерозривно пов'язаний з економічною безпекою країни. Економічна безпека національної в сучасних умовах стає одною з головних проблем, що потребує уваги та ретельного вивчення спеціалістів різного профілю.

В даному напрямку сьогодні сформувалась досить ґрунтовна база знань, що заснована на науково-теоретичних і прикладних дослідженнях. Але це не зменшує багатогранності та відкритості наукової дискусії щодо економічної безпеки країни. Головною складністю однозначного формулювання даної категорії, а також окремих її напрямків, залишається своєрідність даної сфери й практичні шляхи досягнення економічної безпеки національної економіки.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. В своїх наукових публікаціях Л. Абалкін, С. Афонцев, Х. Беренс, І. Бінько, В. Богомолов, Б. Бузан, З. Варналій, О. Власюк, О. Возженіков, В. Гесць, А. Градов, Б. Грієр, Б. Губський, Г. Гутман, Д. Голден, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, В. Загашвілі, Т. Ілген, Р. Келлі, М. Кизим, Т. Клебанова, Б. Козаченко, М. Корнілов, Ю. Ладигін, О. Ляшенко, Х. Маулль, К. Мердок, Х. Моргензан, В. Мунтіян, В. Нижник, П. Ноак, О. Новикова, Л. Олвей, Г. Пастернак-Гаранушенко, Р. Покотиленко, В. Пономарев, В. Пономаренко, О. Прилепський, О. Прохожев, В. Рубанов, В. Савін, В. Сенчагов, В. Тамбовцев, Н. Фірюліна, К. Холсті, В. Шлемко, В. Шульга, Н. Черпова та інші торкаються актуальних питань забезпечення економічної стабільності країни й акцентують увагу на вирішенні проблеми забезпечення національного економічного росту за рахунок оптимальної схеми реалізації національної стратегії економічної безпеки.

Формулювання мети статті. У ситуації, що сформувалась, доцільно порушити питання про те, що являє собою сучасна концепція економічної безпеки національної економіки й наскільки правомірно можна вважати економічну безпеку головним фактором стійкого та динамічного розвитку економіки, її конкурентоспроможності та ефективності на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів. Економічна безпека – це частина (один з елементів) національної безпеки країни, яка визначає насамперед виробничо-технічну та промислово безпеки. Існує велика кількість визначень, які розкривають економічну безпеку національної економіки, виходячи з її специфіки, з різних сторін.

Вперше термін «економічна безпека» виник в часи Великої Депресії в США в 1930-х роках ХХ ст. Пізніше цей термін почав використовуватися як наслідок військової незалежності держави. 1970-і роки ХХ ст. охарактеризувались переходом до концепції, в якій економічна безпека стає результатом самостійності держави і незалежності від домінуючих економік інших країн.

Більшість визначень економічної безпеки передбачають виділення в даній категорії об'єкту впливу (економічних інтересів) та факторів впливу (економічних загроз). Тому, на наш погляд більш точним буде підхід, який буде відображати економічну безпеку з точки зору уникнення можливих економічних загроз для країни і захисту інтересів держави на всіх рівнях. Цієї точки зору дотримуються Л. Абалкін, який вважає, що економічна безпека обумовлена сукупністю умов, що захищають економіку від загроз [1]. З цієї ж позиції пропонують розглядати економічну безпеку А. Градов [2, с. 149] і С. Афонцев [3].

Постійна адаптація національної економічної системи до мінливої зовнішньої ситуації викликає необхідність розгляду економічної безпеки з точки зору динамічності процесу. Тут, ми погоджуємось з В. Богомоловим, який вважає, що економічну безпеку країни слід досліджувати з позиції динамічного підходу, оскільки вона являє собою систему зі значними та багатосторонніми соціально-економічними трансформаціями [4, с. 13]. Особливо, це є актуальним для української економіки, де в останні часи відбувається зміна відтворювальної моделі економіки.

Підтвердженням цьому є дослідження відомих вітчизняних науковців, які розглядають економічну безпеку як мінливий стан економічної системи з можливістю його зміни в залежності від економічних загроз та її інтересів. Так, Г. Пастернак-Гаранушенко трактує економічну безпеку як «стан держави, за яким вона забезпечена можливістю створення, розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку в майбутньому та в зростанні добробуту її мешканців» [5]. Таке трактування економічної безпеки є досить спірним і більше схожим на визначення «економічного потенціалу» країни. Дане визначення не розкриває сутності економічної безпеки з позиції висвітлення її двох основних складових: об'єкту та факторів впливу на економічну сферу країни.

Тому більш точними є визначення, що з'явилися пізніше. Перелік визначень «економічна безпека» [6, 7, 8, 9], запропонованих в українській економічній літературі свідчить про те, що всі вони сформовані на основі наступних понять:

- стабільність економіки;
- захищеність національних інтересів;
- конкурентоспроможність економіки.

При формуванні трактування «економічна безпека» науковці намагаються синтезувати вищеперелічені поняття і нехтують тим фактом, що вони не завжди є самостійним результатом функціонування економіки. Показовим є те, що вітчизняні науковці відмовляються від «незалежності» як характеристики поняття «економічна безпека». Оскільки, в умовах глобалізації та інтегрованості національних економік країн світу, не залишається повністю незалежної економіки.

Останнім часом сам термін «економічна безпека» усе більше стає сприйматися в якісному контексті економічної системи. Однак кожний окремий суб'єкт це поняття сприймає в широкому діапазоні своїх власних суб'єктивних уявлень, тому що конкретного визначення практично не існує.

Розглядаючи особливості тлумачення сутності терміна «економічна безпека», варто зазначити, її зміст, сутність та структура окремих складових безпосередньо пов'язані з особливостями моделей ринкової та адміністративно-планової економіки. У сучасних умовах економічна безпека країни повинна формуватися у відповідності з темпами розвитку економічних процесів. Це є актуальним і необхідним, оскільки саме теперішня економічна безпека національної економіки визначає майбутній розвиток всієї економічної системи. Економічна безпека потребує постійного вивчення в сфері концентрації зусиль і ресурсів, визначення чітких пріоритетів економічної політики держави, які забезпечать стабільний економічний розвиток країни.

Як показує проведене дослідження «економічна безпека» є багатокомпонентним поняттям, тому виникає необхідність її дослідження з позиції різних підходів.

Синтез поняття «економічна безпека» повинен враховувати її ключові аспекти, які зустрічаються в усіх визначеннях даної категорії, а саме: поняття інтересів та загроз в економічній сфері.

При дослідженні проблеми економічної безпеки національної економіки необхідно комплексне та повне врахування вищезазначених категорій.

Слід зазначити, що економічна сфера представляє собою підсистему суспільства, що відповідає за виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ та послуг, необхідних для життєдіяльності осіб. Для організації економічної сфери великого значення набуває співвідношення інтересів та загроз, а також засобів економічної діяльності.

Таким чином, інтересами в економічній сфері повинно бути, насамперед, створення матеріальних умов для забезпечення життєдіяльності суспільства за рахунок інтенсифікації економіки. Отже, джерелом виникнення інтересів в економічній сфері виступають індивіди, а самі інтереси перетворюються на приватні.

Виходячи зі сказаного, загрозами для економічної безпеки країни будуть виступати ті шоки, які негативно впливатимуть на процеси економічного росту з врахуванням вимог соціального середовища.

Тоді під економічною безпекою національної економіки будемо розуміти процес, результатом якого є економічний ріст з врахуванням вимог соціального середовища, а також здатність економічної системи до нейтралізації загроз, що ведуть до дисбалансу економічної сфери.

Об'єктом економічних загроз повинна виступати відповідна економічна система національних держав, яка представляє собою сукупність елементів. В цьому сенсі доцільно застосувати підхід, орієнтований на досягнення відповідності між елементами економічної безпеки. Тоді, дана категорія повинна вивчатися як результат взаємодії економічних загроз для економічної системи та механізму нейтралізації цих загроз за допомогою ринкових сил, а також державного втручання. Іншими словами економічна безпека являє собою протидію економічної системи на негативну зміну її елементів через призму економічних інтересів країни з метою досягнення її гомеостазису.

Таке тлумачення економічної безпеки дозволяє її розглянути з позиції системного підходу, за допомогою якого можна розкрити сутність економічної безпеки і дати визначення основним поняттям (рис. 1).



Рис. 1. Системний підхід до економічної безпеки

* побудовано автором

Виходячи з рисунку 1 до основних понять, що вичерпно характеризують економічну безпеку слід віднести наступні терміни:

- економічна система – сфера протікання всіх економічних процесів, що здійснюються в суспільстві на основі існуючих в ньому відносин власності та господарського механізму, яка визначає рівень та критерії економічної безпеки;
- інтереси держави в економічній сфері – основні пріоритети набуття економікою конкурентного статусу, що визначають рівень економічних загроз та механізм їх нейтралізації;
- елемент економічної системи – об'єкт, що характеризується соціально-економічними відносинами, організаційно-правовою формою господарської діяльності, господарським механізмом, властивості якого можуть бути змінені;
- економічна загроза – негативна тенденція, що здатна послабити конкурентний статус економіки країни;
- протидія економічній загрозі – цикл інституційних нормативно-правових та організаційно-економічних дій з метою зміни властивостей економічної загрози.

Економічна безпека буде визначатися взаємозв'язками між елементами економічної системи та економічними загрозами. При виникненні економічної загрози для якогось з елементів економічної системи автоматично виникає протидія інституційного нормативно-правового та організаційно-економічного характеру, спрямована на її нейтралізацію. Причому весь цей процес здійснюється через призму економічних інтересів держави, які можуть викликати зміну елемента економічної системи і одночасно нейтралізувати існуючий економічний ризик. Тобто встановлюється взаємозв'язок між елементом економічної системи та економічною загрозою, який сприяє дифузії властивостей даних категорій.

Зазначимо, що застосування системного підходу для вивчення економічної безпеки дозволило визначити відповідність між окремими його елементами. Для розкриття ж сутності економічної безпеки як категорії слід застосувати метод структурного аналізу, який дасть змогу оцінити її зміст.

Для проведення структурного аналізу економічної безпеки як системної сукупності зв'язків між окремими її елементами необхідно визначити взаємозв'язок між основними її категоріями та узагальнені показники їх впливу на ефективність всієї економічної системи.

Взаємозалежність між основними структурними елементами економічної безпеки можна представити на рис. 2.

Як видно з рисунку 2, метою економічної безпеки повинен бути гомеостазис економічної системи, який досягається шляхом впливу органів управління економічною системою, а також за рахунок оптимізації рівня відкритості та активності економічних процесів. Орган управління економічною системою також визначає економічні пріоритети розвитку та формує механізм захисту національної економіки від

можливих економічних загроз. Виникнення економічних загроз в свою чергу пов'язано з переформатуванням економічних інтересів держави, з ключовими факторами конкурентоспроможності економічної системи (інфраструктура, технологічний розвиток, ринок праці, географічне розташування та політичний режим держави) та впливає на активність економічних процесів. Враховуючи особливості економічної безпеки, управління нею повинно будуватися не тільки на використанні адміністративно-регулюючих заходів, а й на ринкових механізмах, комплексний вплив яких дозволить досягти стійкості та стабільності національної економіки.

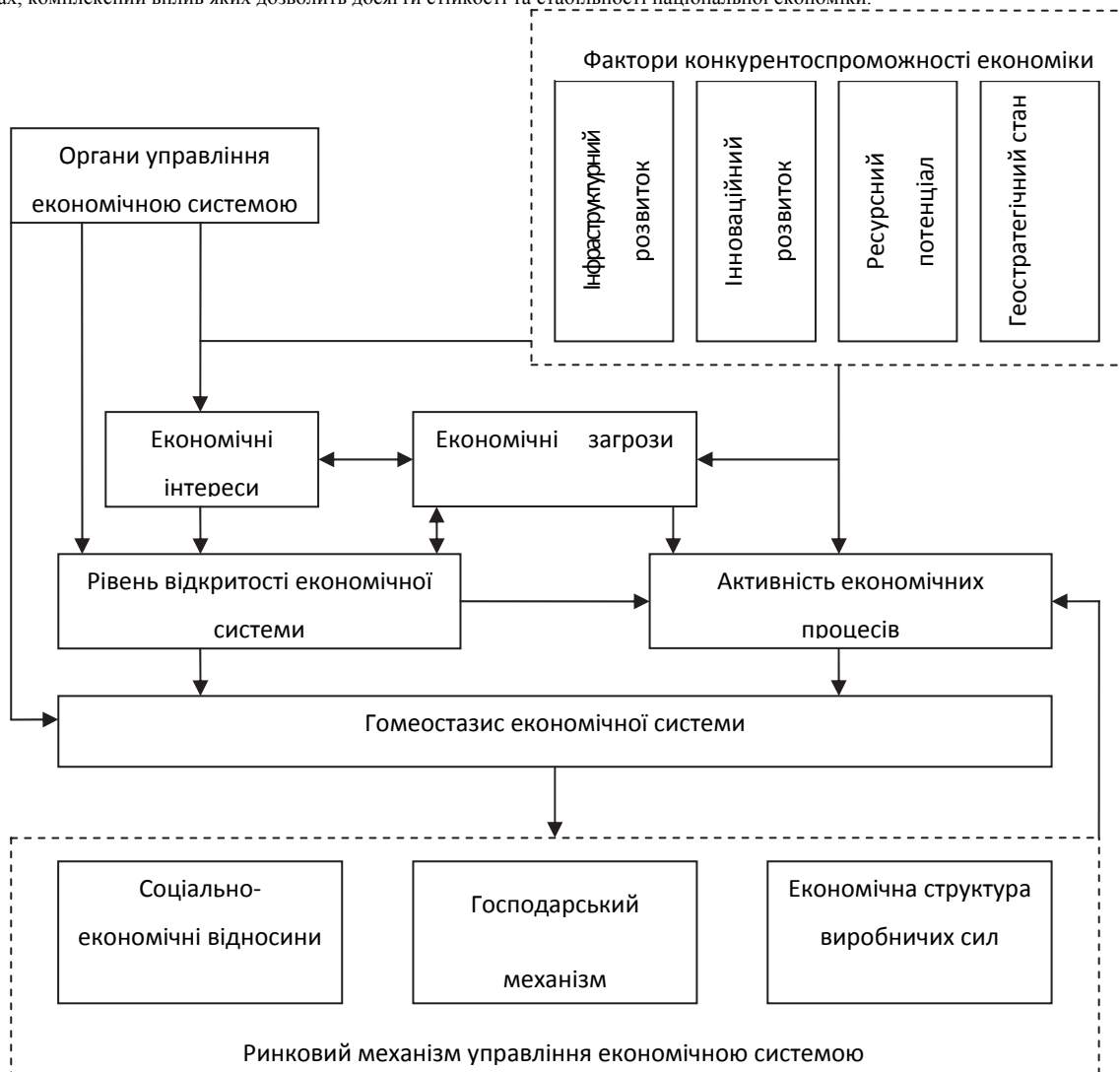


Рис. 2. Основні структурні елементи економічної безпеки національної економіки та їх взаємозалежність

* побудовано автором

Декомпозиція цілісної економічної системи на окремі складові дозволяє виявити відповідні елементи національної економіки. До цих елементів слід віднести: соціально-економічні відносини, господарський механізм, економічна структура виробничих сил. Збалансованість розвитку даних елементів економічної системи дозволить зберегти економічну безпеку національної економіки, а їхній розвиток буде визначати активність економічних процесів, яка прямо впливає на гомеостазис економічної системи.

Проведений структурний аналіз виявив роль відкритості економіки та її вплив на активність економічних процесів (що характеризуються інтенсивністю спрямування інвестиційних ресурсів у відповідні сектори економіки) в системі при встановленні рівня економічної безпеки національної економіки.

Висновки та пропозиції. Досліджені в даній роботі концептуальні підходи формування економічної безпеки обумовили вивчення даної категорії з точки зору системного підходу та структурного аналізу, що дало можливість сформулювати нове визначення даної категорії.

Так, з позиції системного підходу економічна безпека буде представляти собою системну сукупність взаємозв'язків між елементами національної економічної системи та можливими загрозами, що можуть викликати зміну їх властивостей, і яка формується виходячи з інтересів держави в економічній сфері та спрямована на досягнення гомеостазису економічної системи, тобто збалансованого стану, що характеризує стійкість й стабільність економіки.

З точки зору структурного аналізу економічна безпека являє собою кероване адміністративними органами управління економічною системою та ринковим механізмом процесу досягнення стійкості та збалансованості національної економіки, що обумовлені її відкритістю та активністю економічних процесів в залежності від пріоритетів національних інтересів та економічних загроз, які у конкретний момент часу визначаються рівнем конкурентоспроможності національної економіки.

РЕЗЮМЕ

Стаття присвячена концептуальним підходам формування економічної безпеки, в основі яких лежать рекомендації вивчення даної категорії з точки зору протидії економічній системі на негативну зміну її елементів через призму економічних інтересів країни з метою досягнення її гомеостазису

Ключові слова: економічна безпека, економічна загроза, інтереси в економічній сфері, економічна система.

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена концептуальным подходам формирования экономической безопасности, в основе которых лежат рекомендации изучения данной категории с точки зрения противодействия экономической системы на негативное изменение ее элементов через призму экономических интересов страны с целью достижения ее гомеостаза

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономическая угроза, интересы в экономической сфере, экономическая система.

SUMMARY

Conceptual going of formation of economic safety are investigated. Studying of the given category is necessary for spending from the point of view of counteraction of economic system on negative change of its elements through a prism of economic interests of the country for the purpose of achievement its homeostasis

Keywords: economic safety, economic threat, interests in economic sphere, economic system.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л.И. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С.4-13.
2. Градов А.П. Национальная экономика. 2-е изд. / А.П. Градов – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.
3. Афонцев С.А. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности / С.А. Афонцев // Россия XXI. – 2001. – №2. – С.38-67.
4. Экономическая безопасность / Под ред. В.А. Богомолова, 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юнити-Дана, 2009. – 295 с.
5. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави / Г.А. Пастернак-Таранушенко; [під ред. Богдана Кравченка] – К.: Інститут державного управління і самоврядування при Кабінеті Міністрів України, 1994. – 140 с.
6. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економіки і прогнозування, кер. проекту В.М. Гесць – К.: Логос, 1999. – 56 с.
7. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: монографія / Б.В. Губський – К.: Укрархбудінформ, 2001. – 122 с.
8. Жаліло Я. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика: монографія / Я. Жаліло – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
9. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько – К.: НІСД, 1997. – 120 с.

УДК 336.761 (100)

ПАРАМЕТРИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ГЛОБАЛЬНОЙ ДЕЛОВОЙ АКТИВНОСТИ В КОНТЕКСТЕ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ ФОНДОВОГО РЫНКА

Медведкина Е.А., докторант НИСИ (г. Киев), доцент кафедры «МЭ» ДонНУ

Актуальность темы исследования. Постоянный рост трансграничных финансовых операций, периодическое появление на глобальном рынке новых финансовых институтов (хеджевых, паевых, пенсионных фондов и др.) и инструментов, прежде всего структурированных производных, привело, во-первых, к трансформации глобальной финансовой архитектуры, во-вторых, к необходимости определенного наднационального регулирования финансовой, в первую очередь фондовой, деятельности.

Исследование тенденций и факторов развития современной мировой экономики дало возможность установить, что трансформация структуры мирового фондового рынка и изменение его роли в архитектуре мирового хозяйства, обусловленные новыми тенденциями развития, которые вызваны процессами интернационализации, финансовой глобализации, глобального кризиса и неопределенности. Происходит существенное превышение объема глобальных финансовых активов над мировым ВВП. При этом уровень капитализации развитых стран зависит от насыщенности финансовыми инструментами сравнительно со странами с предельными рынками. Таким образом, исследование развития процессов глобальной неопределенности и кризисных явлений на мировом фондовом рынке приобретает сегодня актуальное значение.

Степень изученности проблемы исследования. Исследованию теоретических и прикладных аспектов развития международного фондового рынка посвящены работы таких отечественных и зарубежных экономистов: Блейк Д., Бурмака М., Гесць В., Джонк М., Жалило Я., Кастельс М., Кейнс Дж. М., Лукьяненко Д., Луцишин З., Макогон Ю., Маршалл А., Марковиц Г., Мозговой О., Норд Д., Нельсон Р., Орехова Т., Рубцов Б., Савельев Е., Томпсон П., Фридман М., Шелудько В. и др.

Цель исследования состоит в анализе параметрических характеристик мирового фондового рынка в условиях глобальной неопределенности и кризиса.

Основная часть. Совокупная капитализация мирового фондового рынка упала в 2011г. на -12,1% и достигла 45,7 трлн. долл. США, свидетельствуют расчеты Bloomberg. 2011г. стал годом возникновения нового кризиса задолженности стран зоны евро. В результате именно евро оказалась валютой, которая вышла наиболее ослабленной среди всех остальных твердых валют по итогам 2011 года. За 2011г. единая европейская валюта обесценилась по отношению к американской на 3,4%. Курс доллара США вырос за 2011 год по отношению к корзине из шести ведущих мировых валют на 1,6% [1].

Так, по итогам торгов в 2011г. Лондонская биржа потеряла 5,55% от своего главного индекса, Франкфуртская - 14,69%, Парижская - 16,95%, Миланская - 25,20%, Мадридская - 13,11%, Брюссельская - 11,87%, Амстердамская - 11,87%, Цюрихская - 7,77%. Крупные убытки зафиксировали и азиатские фондовые биржи. Так, главный индекс Токийской биржи упал за год на 17,3%, главные индексы фондовых бирж Гонконга и Шанхая соответственно потеряли 20% и 22% своей стоимости. На этом фоне абсолютным лидером смотрится Нью-Йоркская фондовая биржа, главный индекс которой - Dow Jones - прибавил за год 5,53%. Однако основной индекс альтернативной высокотехнологической нью-йоркской биржи NASDAQ потерял за год 1,8% стоимости [1].

При этом наибольшие потери в уходящем году понесли инвесторы, имевшие на своих руках акции и ценные бумаги банков. А самую большую прибыль получили те, кто в основу своей стратегии на 2011г. положил энергетический сектор - акции нефтяных компаний стали по итогам года лидерами роста мирового фондового рынка (рис. 1). Это было обеспечено, в первую очередь, значительным ростом цен на нефть.

Как показывают результаты 2011 года, большинство бирж мира в 2011 году демонстрировало негативную динамику своих индексов. Исключением стали индексы только 5 бирж из 57-ми, попавших в выборку. Так, наибольший рост фондового индекса наблюдался на Филиппинах (впрочем, рост более чем скромный – на 4.1% по индексу филиппинской биржи PSE). С плюсом 2011 год закончили также биржи Индонезии (+3.2% по ключевому индексу биржи), Исландии (+2.0%), Малайзии (+1.1%) и ирландская фондовая биржа (+0.6%). Примечательно, что островные страны Юго-Восточной Азии наблюдались в числе лидеров роста фондовых индексов и по итогам 2010 года, в то время как ирландский индекс годом ранее снижался, а исландский незначительно рос [5].